

Ради бољег разумевања и ефикасније примене *тач. 19. и 20. Одлуке о систему интерних контрола и управљању ризицима у пословању друштва за осигурање („Службени гласник РС“, бр. 12/07)*, а у сагласности са основним принципима супервизије осигурања за које се залажу Међународна асоцијација супервизора осигурања (*International Association of Insurance Supervisors – IAIS*) и Међувладино тело за контролу и спречавање прања новца (*Financial Action Task Force – FATF*), Народна банка Србије доноси

## **С М Е Р Н И Ц У Б Р. 5 О СПРЕЧАВАЊУ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА**

### **I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ**

Прање новца (ПН) представља процес којим се сакрива илегално порекло новца.

Финансирање тероризма (ФТ) јесте процес који обухвата директно или индиректно обезбеђивање средстава, легално или илегално стечених, за терористичке активности или организације.

#### *Које је Смерница намењена*

Ова смерница намењена је друштвима за осигурање, друштвима за посредовање, односно заступање у осигурању, физичким лицима – предузетницима (заступницима у осигурању), агенцијама за пружање других услуга у осигурању, као и другим привредним друштвима и другим правним лицима која имају посебно организован део за пружање других услуга у осигурању (у даљем тексту: лица која обављају делатност осигурања – ЛДО).

#### *Разлози за доношење Смернице*

Поверење у финансијски сектор у великој мери зависи од уверења грађана да ЛДО своје функције обављају у оквиру прописа, поштујући високе професионалне и етичке стандарде. При том је сектор осигурања, као и други сектори финансијских услуга, изложен ризику да буде употребљен за прање новца и финансирање тероризма (ПН/ФТ). ЛДО могу бити умешана у прање новца (са њиховим знањем или без њега), чиме се излажу првенствено правном, оперативном и репутационом ризику.

„Перачи“ новца су стално у потрази за новим путевима и начинима прања новца. Посебно погодни услови за прање новца могу се успоставити у финансијским системима у развоју без адекватних система интерних контрола. Информације о техникама за прање новца прикупља и објављује FATF.

ПН/ФТ оставља негативне последице на пословање друштва и финансијски систем, а могуће је да се негативно одрази и на макроекономску ситуацију, као и моралне вредности читавог друштва.

### *Циљеви Смернице*

Ова смерница се доноси с циљем заштите интереса осигураника и корисника осигурања, као и стварања поверења грађана у финансијски систем и сектор осигурања, а ради успостављања услова за ефикасно, фер, сигурно и стабилно тржиште осигурања, као и функционисање тржишне дисциплине.

За остварење овог циља од ЛДО се очекује да спрече, открију и пријаве прање новца и финансирање тероризма (СПН/СФТ), а надзорни орган треба да у разумној мери обезбеди да у власничким и руководећим структурама ЛДО не буду присутне, директно или индиректно, криминогене структуре, као и да континуирано надзире усаглашеност пословања друштава са захтевима за СПН/СФТ.

Начин на који ЛДО поступају приликом СПН/СФТ регулисан је првенствено Законом о спречавању прања новца, али и подзаконским прописима и препорукама које су донели Управа за спречавање прања новца и FTAFA (Financial Action Task Force on Money Laundering). С обзиром на то да су ЛДО по закону дужна да поштују правила о спречавању прања новца и финансирања тероризма, поштујући добре пословне обичаје, ова смерница има за циљ да истакне, из перспективе међународно прихваћених принципа, посебно важне аспекте у овом процесу.

При организовању система интерних контрола посебно је потребно обратити пажњу на процену клијената, пријављивање сумњивих трансакција, организацију система интерних контрола, као и на запослене.

При организовању система интерних контрола посебно је потребно обратити пажњу на познавање клијената, прикупљање података о странци и трансакцији, откривање и пријављивање сумњивих трансакција надлежном органу (Управи за спречавање прања новца), организацију система интерних контрола, обуку запослених и др..

## **II. ПРОЦЕНА КЛИЈЕНАТА**

ЛДО треба да познају своје клијенте. Први корак у успостављању система процене клијента је успостављање јасних, писаних политика и процедура прихватања клијената, заснованих на ризику, које, између осталог, узимају у обзир комбинацију различитих профила клијената и типова производа који су у понуди. Ове политике и процедуре треба да буду засноване на стратегији постављеној од стране управе друштва која је одредила генералну изложеност ризицима. Није дозвољено да се у пословању користе анонимни рачуни или рачуни са очигледно фиктивним именима. Такође, ни процедуре које обезбеђују чување пословне тајне не треба да успоравају примену процедура за СПН/СФТ.

ЛДО треба да изврше детаљну процену клијента, укључујући и утврђивање и проверу идентитета клијената, и то нарочито:

- при успостављању пословних веза;
- приликом обављања трансакција које су изнад законом утврђене суме за пријављивање готовинских трансакција, као и при електронским трансферима;
- када постоји сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
- када се у финансијској институцији посумња у истинитост или адекватност претходно добијених података о идентитету клијента.

- Детаљна процена клијента треба да обухвати нарочито:

- а) утврђивање и проверу идентитета клијента уз коришћење докумената, података или информација из поузданих и независних извора,
- б) утврђивање идентитета корисника осигурања и предузимање потребних мера да се провери идентитет корисника осигурања тако да ЛДО заиста зна ко је крајњи корисник. У случају да је реч о правном лицу – клијенту, ЛДО треба да предузме потребне мере да сазна структуру власништва клијента, односно ко га контролише,
- в) добијање информација о циљу и природи те пословне везе,
- г) спровођење сталне процене пословних односа и надзора над трансакцијама у току трајања тих пословних односа како би се обезбедило да те трансакције буду у складу са сазнањима које ЛДО има о клијенту, његовој пословној активности и профилу ризика, укључујући, тамо где је то неопходно, и изворе средстава.

Приликом стварања профила ризика потребно је узети у обзир најмање следеће карактеристике клијента: тип клијента, расположиве податке о клијенту и његовој пословној активности, географско порекло и подручје обављања активности, природу посла, начин плаћања, извор средстава, начин стицања имовине, учесталост и обим активности, типове и сложеност пословних односа, укљученост исплате трећим лицима, постојање периода мировања или паузе у пословним односима, постојање сумње или располагање информацијама о умешаности у прање новца, финансирање тероризма или неку другу илегалну активност и сл.

ЛДО треба да одреде у којој ће се мери примењивати детаљна процена клијента, процењујући изложеност ризику, у зависности од типа клијента, пословне везе или трансакције. За високо ризичне клијенте потребно је да се примењују изразито детаљне процене.

Уколико ЛДО нису у стању да изврше процену клијента у складу са Законом и по наведеним критеријумима, онда не треба да успостављају пословне везе или обављају трансакцију, или треба да окончају пословну сарадњу са тим клијентом и да тог клијента обухвате пријавом о сумњивој трансакцији.

Детаљну процену клијента посебно треба примењивати на све нове клијенте, али и на постојеће клијенте, посебно имајући у виду релевантност и ризичност са аспекта ПН/ФТ, а процену је потребно извршити када за то буде погодан тренутак.

Знаци упозорења који сигнализирају повећање изложености ризику ПН/ФТ у односима са постојећим клијентима су: промена корисника осигурања (нарочито ако није реч о члановима породице); захтеви да се исплата изврши лицима која нису корисници осигурања; промене осигураних сума или уплате

премија (нарочито ако нису у складу са имовинским стањем осигураника или ако уследи захтеви за повраћај новца, а посебно ако су усмерени на трећа лица); уплате великих износа једнократних премија осигурања; плаћање финансијским инструментима који омогућавају анонимност; захтеви за превремену исплату; коришћење полисе осигурања као колатерала; промена начина уплате (нарочито прелазак са периодичних на једнократне уплате) и сл. Такође, Управа је израдила листу индикатора сумњивих трансакција за осигуравајућа друштва, које треба узети у обзир приликом процене изложености ризику ПН/ФТ.

ЛДО треба да обраћају пажњу на све сложене, неуобичајено велике трансакције и све необичне моделе трансакција који немају очигледну економску или видљиву правну сврху. Пропратне информације и сврху таквих трансакција треба у што већој мери испитати, закључке о томе забележити и учинити их расположивим надлежним органима и ревизорима.

Поред уобичајене процене клијената, када је реч о политички експонираним лицима, ЛДО треба да:

- имају одговарајуће системе за управљање ризицима да би одредиле да ли је клијент политички експонирано лице;
- добију сагласност вишег руководства за успостављање пословних веза са таквим клијентима;
- предузму потребне мере да би утврдила порекло имовине и новчаних средстава;
- врше стални појачани надзор тих пословних веза.

ЛДО треба да обрате посебну пажњу на све опасности од ПН/ФТ које могу проистацати из нових технологија или оних у развоју које можда фаворизују анонимност и да предузму мере, уколико је потребно, да спрече коришћење тих технологија за прање новца.

ЛДО нарочито треба да спроводе политику и процедуре да би се анализирали конкретни ризици повезани са пословном сарадњом или трансакцијама у којој се учесници не појављују у институцији у којој се врши трансакција („non-face-to-face customers“).

У случају реосигурања, због немогућности да се реосигуравач бави проценом крајњег осигураника, препоручује се да се сарадња успоставља само са оним ЛДО која гарантују или на други начин могу да потврде да примењују принципе и стандарде за СПН/СФТ и да не постоје информације које указују на супротно (нпр. информације надлежних органа, релевантних удружења или информације добијене непосредном провером (од реосигуравача) система управљања ризиком ПН/ФТ).

ЛДО могу да развију и упрошћен систем провере клијената уколико је недвосмислено да је изложеност ризику прања новца занемарљива (нпр. осигурање државних органа).

### **III. ПРИЈАВЉИВАЊЕ СУМЊИВИХ ТРАНСАКЦИЈА**

Уколико ЛДО посумњају или има основе да посумњају да средства представљају приход од криминалне активности, или да су повезана са

финансирањем тероризма, потребно је да одмах сумњу пријаве Управи за спречавање прања новца (Управа).

Све сумњиве трансакције, укључујући и оне у покушају, треба пријављивати без обзира на износ, чак и ако су укључене трансакције које обухватају плаћање пореза.

Запослени треба да буду заштићени правним одредбама од кривичне и грађанске одговорности за кршење било које забране одавања информација коју намеће уговор, или било који закон, пропис или административна одредба уколико пријаве сумње Управи у доброј вери, чак и ако нису тачно знали о којој је криминалној радњи реч, и без обзира на то да ли је уопште било противзаконите активности. Међутим, запосленима је забрањено да открију чињеницу да се пријава сумњиве трансакције или информације у вези с тим прослеђује Управи.

#### **IV. ОРГАНИЗАЦИЈА СИСТЕМА ИНТЕРНИХ КОНТРОЛА И ЗАПОСЛЕНИ**

##### *а. Управљање ризицима*

ЛДО треба да развију интерна правила за СПН/СФТ. Та правила треба да обухвате:

- развој унутрашње политике, процедура и контроле, укључујући одговарајуће планове за поштовање закона и прописа и адекватне процедуре за испитивање подобности кандидата да би се постигли високи стандарди при запошљавању,
- сталне програме за обуку запослених,
- функцију интерне ревизије која има за циљ тестирање система.

Тип и обим мера које се предузимају треба да буду одговарајући у односу на ризик од прања новца и финансирања тероризма и величину друштва, а свако ЛДО треба да именује одговорно лице (compliance officer) на нивоу руководства те институције за адекватно управљање ризиком ПН/ФТ.

ЛДО треба да обрате посебну пажњу на пословне везе и трансакције са лицима, укључујући и компаније и финансијске институције које немају развијене ефикасне мере за СПН/СФТ. Кад год те трансакције немају очигледну економску или видљиву правну сврху, тада пропратне информације и сврху трансакције треба у што већој мери испитати, а пронађене чињенице забележити, при чему оне треба да буду расположиве надлежним органима.

ЛДО треба да обезбеде да систем интерних контрола такође примењују и филијале и афилијације у већинском власништву тих друштава која се налазе у иностранству, посебно у државама које немају развијене механизме за СПН/СФТ.

##### *б. Чување документације*

Друштва треба најмање пет година да чувају сву неопходну евиденцију о трансакцијама<sup>1</sup>, како домаћим тако и са иностранством, на такав начин да буду

---

<sup>1</sup> Под речју „трансакција” подразумева се сам производ осигурања, плаћање премије и накнаде.

у могућности да брзо поступају по захтевима за информацијама од надлежних органа. Таква евиденција мора бити довољна за реконструкцију појединачних трансакција, како би, по потреби, могла да послужи као доказ за покретање поступка код надлежних органа.

Друштва треба да воде евиденцију о идентификационим подацима добијеним кроз процес процене клијента (нпр. копије или досијеи са званичним документима попут пасоша, личне карте, возачке дозволе или сличних докумената), о изводима из рачуна и пословној кореспонденцији најмање пет година по окончању пословне сарадње.

Идентификациони подаци и евиденција о трансакцијама треба да буду доступни домаћим надлежним органима са одговарајућим овлашћењем.

#### *в. Кадровска оспособљеност и интегритет запослених*

Запослени треба да буду довољно компетентни да обављају своје дужности, а ЛДО треба да процене да ли имају адекватну компетентност и интегритет за обављање послова осигурања. ЛДО треба да идентификују кључне запослене (нпр., то су чланови управе, надзорног одбора, запослени одговорни за супервизију и руковођење, интерни ревизори и запослени који раде на пријему нових клијената, прикупљању премија и обради штета) и да дефинишу критеријуме репутације и подесности („fit&proper“ критеријуме) које ти запослени треба да испуне. ЛДО треба да чувају документа која су прикупљена за процену подесности кључних запослених, на основу којих је могуће закључити да је процес процене подесности извршен.

#### *г. Обука запослених*

ЛДО треба да изабере адекватан начин обуке запослених, тако да запослени стекну одговарајућа знања из области СПН/СФТ, с тим што обука мора да обухвати најмање: опис поступка прања новца укључујући и најновије технике ПН/ФТ-а, објашњење обавеза проистеклих из релевантних прописа и објашњење система интерних контрола из области СПН/СФТ са нагласком на процену клијента и пријављивање трансакција. Запослени се могу поделити у више хомогених група, с тим што одговорно лице (compliance officer) треба континуирано да се образује и да располаже детаљним знањима и вештинама потребним за адекватно управљање релевантним ризицима.

\*  
\*   \*

Одговорна, транспарентна и тржишно оријентисана друштва за осигурање, која послују на конкурентском и модерном тржишту и имају повољну пословну репутацију, циљ су који Народна банка Србије жели да постигне у области супервизије осигурања. Таква друштва за осигурање и такво тржиште осигурања ће нашим грађанима омогућити да добију квалитетну услугу осигурања од различитих врста ризика, али и да уносно пласирају

слободна новчана средстава, уз апсолутну сигурност у погледу заштите њихових интереса.

Народна банка Србије, као орган супервизије, неће контролисати друштва за осигурање у смислу примене ове смернице, али ће њена примена и разумевање допринети побољшању њиховог рада у другим областима које су предмет посредног и непосредног надзора и предупредити предузимање појединих мера надзора.